

R E F E R A T

W sprawie zarzutów zawartych w liście Pana marszałka Piłsudskiego z dn. 1.IX.ogłoszonym w Nr. 246 Kurjera Porannego odcześnie do sfakszownia depeszy Wodza Naczelnego do gen.Rydz-Śmigłego

Dla zbadania tej sprawy należy rozpatrzyć następujące dokumenty :

- 1) Depesza 3 armji z dn. 7.VI. za Nr. 15916 /III zawiadamiająca Nacz.Dow. i Dow.Frontu Ukrainskiego o zamiarze skoncentrowania armji w Kijowie i bronięcia się tam aż do nadziejścia odsieczy.
- 2) Rozkaz Nacz.Dow. 5803 /III z dn. 8.VII.nakazujący odwrót całego frontu na Ukrainie przy czym 3 armja ma utworzyć nowy front obronny na Teterewie cofając się z Kijowa dwoma głównymi kolumnami wzdłuż szosy Kijów-Zytomierz i wzdłuż kolei Kijów-Korosteń.
- 3) Pismo 3 armji 16010 /III z dn. 8.VI.stanowiące reakcję na powyższy rozkaz Nacz.Dow.przesłany przez Dow Frontu za Nr. 333.Gen.Śmigły ponawiając propozycję zostania w Kijowie prosi Nacz.Dow. w razie konieczności odwrótu o zezwolenie wycofania się tylko na Korosteń.
- 4) Rozkazy Nacz.Dow. 5826 /III i 5833 /III z dn. 9.VI., będące odpowiedzią na pismo 3 armji, w których jest powiedziane :

Załącznik 2,3.

" Naczelnny Wódz zdecydował odwrót, zgańczając się na kierunek Kijów-Korosteń jako główną oś odwrótu ".

Drugi rozkaz zawiera motywację tej decyzji Wodza Naczelnego.

Rozkazy te były własnoręcznie pisane przez Szefa Oddziału III. pkk. Stachewicza, o czym świadczy rozmowa Hughesowa z dn. 9. VI. pomiędzy por. Borkowskim z Nacz. Dow. a kpt. Ajdukiewiczem z 6 armji, w której por. Borkowski mówi, że pkk. Stachewicz nie może przyjść do aparatu, gdyż pisze rozkaz dla 3 armji odwrotu na Tetrów.

Rozkazy te były przesłane 3 armji przez lotnika.

- 5) Pismo gen. Smigłego 16111/III z dn. 9. VI. w którym przedstawia trudności wykonania odwrotu i proponuje jeszcze raz zostać się w Kijowie. Zarazem ze względu na doniosłość sprawy prosi o rozkaz z podpisem Wodza Naczelnego
- 6) 10. VI. Pismo Wodza Naczelnego do gen. Rydz-
Smigłego, nakazujące mu odwrót tak by " dojść do linii Kerestów-Zytomierz."

Zak. 4.

List ten powołuje się na 16010/III a nie na 16111/III z tego powodu, że gen. Rydz-Smigły w swym ostatnim piśmie nawiązuje do pisma 16010/III, w którym obszernie wyrażony swój pogląd.

List Wodza Naczelnego nie doszedł już jednak w tym dniu do gen. Rydz-Smigłego, gdyż warunki atmosferyczne (silny deszcz) nie pozwalały na wysłanie lotnika. Otrzymał je na drugi dzień t.j. 11. VI., gdy już 3-cia armja była w odwrocie.

- 7) Radiodepesze Dwa Fr. Ukr. 412/III z dn. 10. VI.
" Na Nr. 1611 Naczelną Wódz odpowiedział
odmownie. Odwrót wykonać. Lotnik wyleciał ".
- 8) Radiodepesza Dwa Fr. Ukr. 413/III z dn. 10. VI.
" Lotnik z rozkazami Nacz. Wodza nie wylatuje
z powodu złej pogody. Rozkaz Dwa Frontu
412/III wykonać i wykonanie meldować ".

Z zestawienia powyższych dokumentów uwidaczniają się trzy kolejne fazy w decyzjach Wodza Naczelnego. Pierwsza wyrażona w rozkazie Nacz. Dow. 5803/III z dn. 8.VI., nakazującym odwrót 3 armji na linię Zytomierz-Korosteń. Druga faza to rozkazy z dn. 9.VI., zezwalające marsz odwrotny na Korosteń. Trzecia faza, to powrót do pierwszej koncepcji, wyrażony w liście nakazem odrotu na linię Zytomierz-Korosteń.

Jakie były powody tych zmian w decyzjach Wodza Naczelnego trudno ustalić — można tylko stawiać hipotezy. W każdym razie pewnem jest, że zmiany wyrażone w rozkazach z dn. 9.VI. były czynione z wiedzą Wodza Naczelnego na którego rozkaz się powołuje co do czego można mieć gwarancję w tem, że rozkazy te były pisane przez p.k. Stachewicza stale współpracującego z Wodzą Naczelnym i obecnego przy wszystkich ówczesnych raportach Szefa Sztabu Generalnego w Belwederm. Niezrozumienie intencji Naczelnego Wodza wydaje się w tych warunkach mało prawdopodobne.

Niezrozumienia przede jedynie doszukiwać się należy w radiodepeszach Dwa Fr. Ukr. podających z listu Wodza Naczelnego tylko nakaz odrotu, a pomijających kierunek jego. Gen. Smigły otrzymawszy we wczesnych godzinach popołudniowych tę depeszę nakaz odrotu, do którego był zresztą przygotowany, kierując się w wybrane drogi, wytyczne mi rozkazów z dn. 9.VI.

W tem opuszczeniu przez Dwo frontu linii do której miała dojść 3 armja w odwrocie nie można się jednak absolutnie dopatrywać złośliwego sfalszowania intencji Wodza Naczelnego, gdyż właśnie w interesie frontu i zgodnie z jego poglądami operacyjnymi, leżało utworzenie nowej ciągłej linii obronnej. Ściągnięcie zaś 3 armji ku p.n. zach. na Korosteń wytwarzało w centrum frontu lukę, dla załatwienia której Dwo Frontu nie posiadało odwodów, na co zwraca uwagę Nacz. Dow. prosząc o skierowanie tam 6 d.p.

Przyczyn tego nieporozumienia należy doszukiwać się zarówno w stanie zmęczenia i gorączki panującej wówczas w dowództwach frontowych, jak też w samej stylizacji listu.

Lanowski
m. j.